

Йордан Радичков

Есенен ден

Ние вървим из глухото мъртво поле и гоним с изстрели тъмните ята на кеклиците; понякога от техния облак се откъсва и полита надолу ранена птица. Ятото прави завой, като мени своята форма, и неочаквано пада някъде зад niskия хълм. Ние не отиваме подир него, а бързае към срещуположната страна, защото птиците ще избиколят. И едва стигнали подножието, зърваме горе дългата шия на водача и равния бяг на кеклиците. Другарят ми стреля и докато пушекът се разпръсва, птиците със свистене се вдигат над угарите. Гончето гледа озадачено ту нас, ту черното облаче, което се снишава и пропада зад кафеникавото било на следващия хълм.

Двамата пак бързае през изпръхналите и сухи угари и пак зърваме кеклика-водач, събрал ятото край няколкото оголени крушови дървета. И отново изстрелите глъхнат над полето и птичето ято става все по-малко и по-малко. Изплашени от гърмежите, кеклиците се пръскат по нивите. Другарят ми продължава с кучето да ги търси, а аз оставам при обезлистените дървета, за да го дочакам. Земята е суха, пръхкава, попадалата шума я застила меко като дюшече и шушне под краката.

Сядам върху това дюшече.

Напред полето се стеле с niskите си могилки и хълмчета, със самотните и навярно за това тъжни дървета, щръкнали над изпепелените ограбени ниви. Тук и там се забелязват равните квадрати и на пшеници, но и техният цвят изглежда безжизнен, студено-зелен. От изток едва леко полъхне и сребърна паяжина проблесне високо в обезцветеното небе. Тя се загубва само за няколко мига и нищо повече наоколо не свидетелства за живот, за желание за живот, никакъв порив на вятър, никакво движение. Струва ми се, че онова едва забележимо появяване, което иде от изток, е последната въздишка на умъртвената природа.

Нарядко дочувам глухите изстрели от пушката на моя другар, още по-глухото уплашено ехо и грач на птица. После всичко чезне и остава само делничното и слабо слънце и онази сребърна паяжина, която проблесва пак във висините. Тя ту чезне, ту лъска и едва забележимо пътува към края на хоризонта, отвъд вълните на могилките и хълмчетата, където се издига черната стена на гори. Горите също стърчат безжизнени, застинали в очакване на зимата.

Този мъртъв, стар декор влияе подтискащо, в душата неусетно нахлува хлад. Цялата природа, дълбоко вгълбена в себе си, безлюдна, убита, вълнува чувствата, но не докосва мозъка. Мисълта е застинала подобно на птиците, които висят мъртви върху халките или са се отпуснали неестествено върху мекото дюшече на шумата.

Защо късната есен винаги ни подтиска? И защо ни кара да усещаме света само върху тъжните струни на своята душа, без да породи нито една светла искрица?

Между дърветата изтичва кучето, затупало силно с лапи, и подире му, окичен с кеклици, иде моят другар – зачервен, изморен, но доволен, очите му сияят.

– Нагърмях се – вика ми той, докато сваля пушката и търси цигари, за да запуши. – Ей затова обичам да ходя за кеклици. Гърмиш, гърмиш, разгърмиш цялото поле. После ги биеш като пѣдпѣдѣци в краката си ... Жалко само, че нямаме пилищар, туй куче не го бива за тази работа.

Другарят ми се впуска в подробности около лова, а кучето лежи в краката ни и хълбоците му бият ускорено. После ние тръгваме пряко хълмчетата на юг, където ще преминем малка река, за да стигнем железопътната спирка. На едно от хълмчетата стърчи бандера, почерняла и стара. Изкачваме се при бандерата и пред нас се откриват пак угари и пшеници със студенозелен цвят.

По угарите е плъпнало голямо пѣстрило от хора. Те са се събрали подобно верига по дъното на широк канал и техните лопати бляскат на слънцето. По-нататък мъже носят тарги, с дрънчене и звън на конски звънчета препускат каруци; купчини тор димят и онези с таргите ту спират при купчинките, ту нагазват в угарите, за да разнасят тора. Мяркат се кожуси, пѣстри поли, бели забрадки, широки шалове, превързани чак през кръста, каскети и калпаци. Тук и там дими огън, пушекът се вие почти отвесно нагоре и край огньовете са насядали селяни и жени.

Вдясно, в пресъхнал дол, се движат войници, прегрупира се. Една ракета излита нагоре и оставя в небето черна дъга от пушек. Войниците изскачат от дола, залягат в угарите и тутакси изчезват от погледа. Един войник с две червени флагчета се вижда да стърчи, както кекликът-водач стърчеше с дългата си шия над птиците. Той размахва флагчетата, угарите пак оживяват, сивите фигури на войниците прибягват и залягат отново. Някъде се мярва лице, проблясва метал или се надига нечий гръб, чийто стопанин е легнал неудобно в угарта.

Стоим известно време при бандерата и се спускаме наляво към канала. Край нас по пътя минават каруци, конете прѣхтят силно и опѣват ремѣците. Те вървят на изток, където в далечината се вижда селото, издигнало острият копия на своите тополи към есенното небе.

Тропотът на каруците, песента на конските звънчета, човешкият говор и смехът на жените нахлуват бързо в душата и гонят оттам тъгата, породена от мъртвия есенен декор. С другаря ми спираме в началото на

канала, където петнадесетина души са насядали край разжарен огън. Те топлят ръцете си на огъня и се хранят. Един мъж в дълъг кожух, мустаклия, ни прави място върху дъската, на която е седнал.

– Авджии? – пита той, като гледа кеклиците.

Сядаме край огъня, за да похапнем и да починем. Селянинът в кожата ни предлага сланина, но ние си имаме. Тънките резенчета, нагрети на огъня, стават прозрачни и ние се храним, като бърбим с мустаклията и разпитваме за ловните полета; той се оказва също ловец. Към нас се присъединиха още четирима човека. Един от тях извади от торбата си шише вино и ни предложи да пием.

От другата страна на огъня една група се храни и слуша разказа на синеок, дребничък мъж. Отдолу викат нечие женско име, от групата става едра, увита в шал жена и докато предъвква, слиза нататък по насипа. Вслушвам се в разказа на синеокия.

– ... Стражарска душа си ти – разказва той – и си негоден за нищо – ми вика. – Пет села ни идат, на помощ, от своите хамбари ще ни дадат, а ти се вреш в бюфета на гарата и търсиш где има прасе за клане, та белки ти дали вино да се напиеш.

Синеокият се поразмърда.

– Аз ли съм „стражарска душа“! Аз! Чакай, байно, думам си, ще има да гледаш... Мисля си цяла седмица, ходя като въртоглав из селото. Иван Недин ме вика да му колям прасето, не отидох. И Ангел на Сребра ме вика, но и неговото прасе не заклах. Който си има прасе, да си му търси касапин. Нали е така?

Той попита неопределено, по-скоро попита себе си, затова и никой от селяните не му отговори.

– Правя си сметката – продължаваше синеокият. – Пет села, все богати села, идват на нас да помагат. Нашият трудоден е осем лева, а на онези от Желва – двадесет лева. За какво, мисля си, се обединяват с нас. Главата ми е проста, но може да сметне, че ще делим доходите след обединението. Значи и ние, соточинчани, ще станем равни с онези от Желва, а?

– Слушай – казах на бюфетчика. – Ти, гдето минава Ханкубратовия сноп от пръчки. Но тук не се касае само до единството на селяните-кооператори. Тук се касае до единството на шест села, единството, в което богатите стопанства искат да бъдат пълни хамбарите и на онези от Соточинско.

– Слушай – казах на бюфетчика. – Ти, гдето ми даваш по едно-две вина да свиря в бюфета, ще има да вземаш. Аз не съм стражарска душа,

да знаеш. И кракът ми няма да стъпи.

Не разбрах кой и защо го е нарекъл „стражарска душа“. Може бригадирът му, може някой инструктор – кой знае. Попитах човека с кожата, който седеше до мене на дъската, за синеокия.

– Един пройдоха беше – поклати глава мустаклията. – По петдесет трудодни правеше в стопанството. Гледаше где има сватба, где има прасе за клане, где има компания. С една гайда скиташе и попът го кръсти „Птичка боžia“. Всички така му викаха. Пък тази есен, като стана обединението, кой знае какво му хрумна, изостави и компаниите, и касаплька, па хвана лопатата. Да го видите как копае само!

Погледнах към синеокия – той пиеше вода от един бъкел, а в краката му се бе нагънала празна пъстра торба. От торбата надничаше навън кафявото ручило на гайда. Селянинът остави бъкела, претри с длан устата си и стана, като отърсваше трохите, които се бяха полепили по дрехата му.

– Еей! – възкликна синеокият. – Ония са хванали вече лопатите.

И той тръгна с една лека походка към канала, където вече се редеше веригата на копачите. Гледах го и си мислех за силите, които са претеглили в своята плътна верига тази птичка боžia.

Мъжете и жените наоколо станаха, прибраха торбите си и взеха също лопатите. Жаравата на огъня посивяваше.

Тръгнахме отново през угарите. Войниците продължаваха своето учение и оня с флагчетата продължаваше да стърчи над нивите, както кекликът-водач стърчеше над ятото. Зад нас остана шумното, изпълнено с хора поле, пещите каруци и конете, които тичаха с пръхтене, мъжете с таргите и купчините димящ тор. Есенният декор бе все тъй тъжен, природата мъртва, но аз не гледах него. Аз бях изцяло под властта на действието, което се разиграваше на фона на този стар декор, на силите, които оживиха полето и притеглиха към себе си синеокия. И ми се струваше, че много векове назад в един такъв есенен ден из почернелите гори на хоризонта е изтичал човекът, за да хвърли в полето семето на живота и на надеждата, преди още природата окончателно да е издъхнала.

КРАЙ

© 1980 Йордан Радичков

Източник: <http://bezmonitor.com>
Сканиране и разпознаване: Виктор, 2002

Публикация:

Йордан Радичков, ПЕДЯ ЗЕМЯ, Разкази

Редактор Цветан Николов

Технически редактор Таня Янчева

Коректор Красимира Костова

Дадена за набор на 13. IX. 1979 г.

Формат 32/84/108 Тираж 30 650 екземпляра

Печатни коли 16 Издателски коли 13,44

Подписана за печат на 16. I. 1980 г. Излязла от печат на 28. I. 1980 г. Цена с подвързия
– 1,93 лв. Цена с подвързия – 1,35 лв.

ДП „9 септември“ – София Поръчка 1302

Профиздат 1980

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2357>]